

LANDEMIA

NOSTOJA LANDEMIA-HANKKEEN KYSELYISTÄ

Olli Voutilainen*, Kirsi Korhonen, Toivo Muilu & Hilikka Vihinen 2023
Luonnonvarakeskus (Luke)

Tämä ja muut Landemia-hankkeen kyselyraportit saatavissa:

<https://www.luke.fi/fi/projektit/landemia>

*Sähköposti: olli.voutilainen@luke.fi

Sisällysluettelo

1. Taustaa (diat 3–8)
2. Landemian tuloksia (diat 9–22)
3. Koontia/pohdintaa (diat 23–27)

1. TAUSTAA

Olli Voutilainen, Kirsi Korhonen, Toivo Muilu & Hilikka Vihinen 2023
Luonnonvarakeskus (Luke)

Maaseutu nyt ja tulevaisuudessa

- Erityisesti koronapandemia on nostanut maaseutua parrasvaloihin, vaikkakin jo ennen koronaa kiinnostus maaseutua ja maallemuuttoa kohtaan on ollut huomattavaa.
- Mökkeily on merkittävästi lisääntynyt ja etä-/paikkariippumaton työ ja opiskelu on mahdollistanut yhä useammalle maaseutuasumisen esimerkiksi vapaa-ajan asunnollaan.
- Maaseudun väestökehitys näyttää (jo pidemmältä ajanjaksolta) valoisammalta, mikäli kausi-/vapaa-ajan asutus eli samalla monipaikkaisuus huomioidaan.
- Maaseudusta on alettu yhä enemmän puhua myös mahdollisena vakituisen asumisen muuttokohteena.
- Pehmeät tekijät korostuvat muuton määrittäjinä entistä vahvemmin.
 - Esim.: Seuraako ihminen (ja hänen asuinpaikkansa) työpaikkaa vai työpaikka ihmistä (ja hänen asuinpaikkaansa)?

Mökkibarometri 2021 - Mökeillä vietetty aika ja sen kasvu

Käyttövuorokausien määrä

79_{VRK} → 103_{VRK}

” Vuoden 2016 barometrissa käyttövuorokausien määrä oli 79, uusimman aineiston mukaan käyttövuorokausien määrä on 103.

Etätyön osuus

7% → 43%

” Etätyötä vapaa-ajan asunnolta tehneiden osuus niistä, joille etätyö oli mahdollista on 43 %. Vuoden 2016 barometrissa vastaava osuus oli 7 %.

Mökkibarometri 2021 -kysely, n=1275

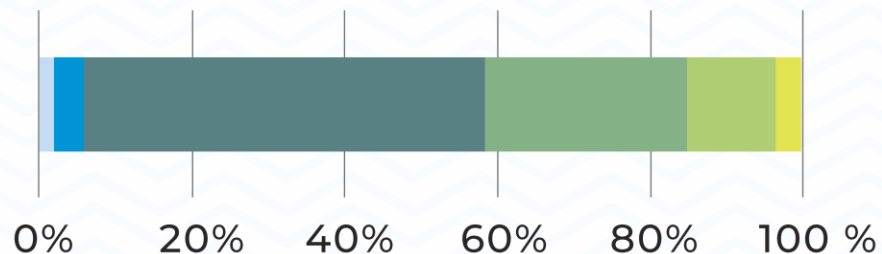

Mökkibarometri 2021 - Mökeillä vietetty aika ja sen kasvu

Mökkeilyn tulevaisuuden näkymät

Seuraavien 3 vuoden aikana käyttö..

” Lähes 40 prosentilla vapaa-ajan asunnoista käytön arvellaan lisääntyvän tulevien kolmen vuoden aikana.

Mökkibarometri 2021 -kysely, n=1275

Lähde: Voutilainen, O., Korhonen, K., Ovaska, U. & Vihinen, H. 2021.

Mökkibarometri 2021. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus

47/2021. Luonnonvarakeskus. Saatavissa:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-237-7>

Olli Voutilainen, Kirsi Korhonen, Toivo Muilu & Hilka Vihinen 2023
Luonnonvarakeskus (Luke)

Mitä tilastot näyttävät: vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat Etelä-Pohjanmaalla

- Viime vuosikymmeninä Etelä-Pohjanmaan vakituisten asukkaiden määrä on jatkuvasti laskenut.*
- Vapaa-ajan asukkaiden suhteellinen merkitys on samanaikaisesti kasvanut, näiden roolilla on kuitenkin voimakas vaihtelu kuntien välillä.*
- Yksityisten ulkomaakuntalaisten omistamien kesämökkien osuus on noin kolmasosa.**

*Tilastoaineiston lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit. Saatavissa: <http://stat.fi/tup/msind/index.html> (maksullinen tietokanta)

**Tilastoaineiston lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Rakennukset ja kesämökit [verkojulkaisu]. ISSN=1798-677X. 2019, Liitetaulukko 5. Kesämökkien omistus mökin sijaintimaakunnan mukaan 2019 (Taulukkoa korjattu 27.5.2020. Korjatut luvut on merkitty punaisella). Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 26.5.2023].

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/rakke/2019/rakke_2019_2020-05-27_tau_005_fi.html

Mitä tilastot näyttävät: muuttoliike, koulutus ja työvoima Etelä-Pohjanmaalla*

- Muuttoliike pois Etelä-Pohjanmaalta on korkeimmillaan 15–24-vuotiaiden keskuudessa ja muuttotappio tässä ikäryhmässä on yksi maan pahimmista.
- Maakuntaan muuttaa eniten 30–39-vuotiaita, mutta heitä on vain murto-osa poismuuttaneista 15–24-vuotiaista.
- Muihin maakuntiin verrattuna Etelä-Pohjanmaalla on suhteellisesti huomattavan vähän korkeakoulutuksen aloituspaikkoja, mikä vähentää opintojen valinnanmahdollisuuksia Etelä-Pohjanmaalla.
- Poismuutto on haaste myös työvoiman saannin kannalta.

2. LANDEMIAN TULOKSIA

Landemian kyselyt

- 5 kyselyä* eri kohdejoukoille:
 - Etelä-Pohjanmaalla 2. asteen oppilaitoksissa opiskelevat (n=195)
 - Lähtömuuttajat (hankkeen pilottikunnista Etelä-Pohjanmaan ulkopuolelle v. 2017-2021 poismuuttaneet, n=73)
 - Tulomuuttajat (hankkeen pilottikuntiin Etelä-Pohjanmaan ulkopuolelta v. 2017-2021 muuttaneet, n=43)
 - Potentiaaliset vakituiseksi asukkaiksi maalle muuttavat (myös muut kuin Etelä-Pohjanmaata muuttokohteena harkinneet, n=241)
 - Potentiaaliset vapaa-ajan asukkaiksi maalle muuttavat (myös muut kuin Etelä-Pohjanmaata muuttokohteena harkinneet, n=103)
- **Kohdejoukon kirjo konkretisoi sitä, että kokonaiskuvan saamiseksi aihetta tulee tarkastella monesta eri näkökulmasta.**
- Toteutettiin sähköisinä Webropol-kyselyinä tammi-syyskuussa 2022.
- Kartoitettiin asuinseudun valintaan, muuttopäätöksiin ja muuttohalukkuuteen liittyviä tekijöitä.

*Kyselydiaraportit saatavissa:

<https://www.luke.fi/fi/projektit/landemia>

Asuinseudun valinta (1/5)

- Yksilötasolla asuinseudun valintaan vaikuttaa oleellisesti vallitseva elämäntilanne, esim.:
 - *Opiskelijoille* tulevat opinnot saattavat pakottaa muuttamaan, ehkä kauaskin, mutta siirtymä ei välttämättä ole lopullinen tai kovin pitkäaikainen.
 - *Työssäkäyville* (sopivan ja halutun) työpaikan saannilla ja saavutettavuudella on oleellinen merkitys.
 - Paikkariippumattoman/etänä työskentelyn ja opiskelun mahdollisuudet vaihtelevat.
 - *Lapsiperheille* ”lapsinäkökulma” on keskeinen.
 - *Eläkeläisille* juuri edellä mainitut tekijät eivät ole oleellisia (mutta on ryhmänä oleellinen huomioitava).
 - Jne.

➤ **Tämä on huomioitava, kun keskiarvoistavia tuloksia tulkitaan!**

- Vakituiseksi vai vapaa-ajan asukkaaksi?
- Siten yhtä ”oikotietä onneen” ei ole pohdittaessa asuinseudun veto-, pito- ja elinvoimatekijöitä.

Asuinseudun valinta (2/5)

- Jäsensimme asuinseudun valintaan liittyviä tekijöitä
 - asumiseen ja palveluihin,
 - ilmapiiriin,
 - perhe- ja ystäväpiiriin,
 - työelämään, ja
 - etä- ja paikkariippumattomaan opiskeluun ja työskentelyyn sekä tietoliikenneyhteyksiin liittyviin tekijöihin.
- Näillä kaikilla tekijöillä oli huomattavaa merkitystä asuinseudun valinnassa, ainakin tietyistä kulmista, merkitysten voidessa vaihdella kohderyhmittäin (opiskelijat, lähtömuuttajat, tulomuuttajat, potentiaaliset maallemuuttajat).

Asuinseudun valinta (3/5)

- Riippumatta kyselyn vastaajaryhmästä asumiseen ja palveluihin liittyvien tekijöiden osalta merkitykseltään kärkipään tekijöissä olivat **pääsy luontoon, asumisen hinta-laatu -suhde** ja nykyiseen elämänvaiheeseen **sopiva asumismuoto**.
- **Opiskelijoilla** asumisessa ja palveluissa korostui muita ryhmiä **enemmän hyvä ja monipuolinen palvelutarjonta** (keskeisin tekijä asumisen hinta-laatu-suhteen jälkeen) ja **vähemmän ympäristön maaseutumaisuus** (joka oli opiskelijoita ja lähtömuuttajia lukuun ottamatta vastaajaryhmille yksi tärkeimmistä tekijöistä).
- Ilmapiiiriin liittyvien tekijöiden osalta kaikissa vastaajaryhmissä selkeästi tärkein asuinseudun valintaan vaikuttava tekijä oli **mahdollisuus asua rauhassa ja elää omassa rauhassa**.

Asuinseudun valinta (4/5)

- Perhe- ja ystäväpiiriin liittyvien tekijöiden osalta **opiskelijoille** seudun sukulaisia ja sukujuuria selkeästi tärkeämpiä tekijöitä olivat **uusien ystävien saanti** ja **seudulla asuvat ystävät**. Myös **lähtömuuttajille** ystävien merkitys oli suurempi, **tulomuuttajille** taas **suvun merkitys**. **Potentiaalisilla maallemuuttajilla** Etelä-Pohjanmaata muuttokohteena **harkinneille** **suvun merkitys** asuinseudun valinnassa oli suurempi kuin muille potentiaalisille maallemuuttajille.
- **Seudun tunteminen omaksi kotiseudukseksi** oli keskeinen tekijä kaikille vastaajaryhmille asuinseudun valinnassa, mutta lähtömuuttajille tällä oli selkeästi muita ryhmiä vähemmän merkitystä.
- Työelämään liittyvien tekijöiden osalta merkitykseltään kärkipään tekijöinä olivat vastaajaryhmästä riippumatta **sisällöltään kiinnostavat työt**, **viihtyisä työympäristö**, **pitkäaikainen työsuhde** sekä **työpaikan löytäminen ylipäänsä**. Nämä tekijät menivät esim. korkean elintason mahdollistaman palkan edelle.

Asuinseudun valinta (5/5)

- **Etä- ja paikkariippumattomaan opiskeluun ja työskentelyyn sekä tietoliikenneyhteyksiin** liittyvien tekijöiden osalta **hyvät tietoliikenneyhteydet** oli kokonaisuudessaan kaikille vastaajaryhmille merkittävä ja tärkein asuinseudun valintaan vaikuttava tekijä. Potentiaalisille vakituksiksi asukkaiksi ja potentiaalisille vapaa-ajan asukkaiksi maalle muuttaville hyvillä tietoliikenneyhteyksillä oli selkeästi eniten merkitystä.
- Myös **mahdollisuudella etä- ja paikkariippumattomaan työhön ja opiskeluun** oli huomattavaa merkitystä, ja erityisen paljon potentiaalisille maallemuuttajille.
- Yllä mainittuja tekijöitä selvästi vähemmän merkitystä ja keskimäärin varsin vähäinen merkitys oli alueella olevilla maksuttomilla tai vuokrattavilla työskentely-/opiskelutiloilla (*tällaista vaihtoehtoa ei ehkä vielä ole kunnolla omaksuttu?*).

Asuinseudun valinta: muutto nykyiseen asuinkuntaan (lähtömuuttajat)

- Lähtömuuttajille nykyiseen asuinkuntaansa muuton kahtena keskeisimpänä tekijänä olivat **työelämään ja opintoihin liittyvät syyt** (*vastaajista noin puolet työssäkäyviä ja reilu neljäsosa opiskelijoita*).
- Etelä-Pohjanmaalta poismuuton myötä **asuinseutu oli muuttunut** keskimäärin selvästi **kaupunkimaisemmaksi**.

Asuinseudun valinta: muutto Etelä-Pohjanmaalle ja pysyminen nykyisessä asuinkunnassa (tulomuuttajat)

- **Tulomuuttajille** nykyiseen asuinkuntaan muuton kahtena keskeisimpänä tekijänä olivat **perhe- ja ystäväverkostoihin** sekä **asumiseen ja asuinympäristöön** liittyvät syyt.
- Kyselyyn vastanneista tulomuuttajista paluumuuttajia (palanneet Etelä-Pohjanmaalle) oli reilu puolet.
➤ **Tämä kuvastaa paluumuuttajien huomattavaa merkitystä alueen elinvoimalle.**
- Etelä-Pohjanmaalle muuton myötä **asuminen oli muuttunut** keskimäärin selkeästi **maaseutumaisemmaksi** (*vrt. lähtömuuttajat: selkeästi kaupunkimaisemmaksi*).
- **Enemmistö**, noin neljä viidestä **aikoi (ainakin toistaiseksi) pysyä nykyisessä asuinkunnassaan**, vajaa viidesosa aikoi muuttaa pois Etelä-Pohjanmaalta. *Lähtömuuttajiin verrattuna pienempi osa aikoi muuttaa pois.* Lähtömuuttajista viidesosa aikoi palata Etelä-Pohjanmaalle (entiseen asuinkuntaansa tai johonkin toiseen Etelä-Pohjanmaan kuntaan), eli he olivat potentiaalisia paluumuuttajia.

Tulo- vs. lähtömuuttajat: eri tekijöiden merkitys nykyiseen asuinkuntaan muutossa

- Tulomuuttajille nykyiseen asuinkuntaan muutossa asumiseen ja asuinympäristöön, ilmapiiriin, perhe- ja ystäväverkostoihin sekä turvallisuuteen liittyvät syyt olivat keskimäärin selvästi tärkeämpiä kuin lähtömuuttajille.
- Opintoihin liittyvät syyt taas olivat selkeästi tärkeämpiä lähtömuuttajille kuin tulomuuttajille (*huom! ero opiskelijoiden osuuksissa vastaajaryhmien välillä*).

Opiskelijoiden muuttohalukkuus ja tulevaisuus

(2. asteen oppilaitosten opiskelijat)

- Mitä pitemmälle (ja muualla) nuori kouluttautuu, sitä todennäköisemmin hän poistuu alueelta (myös maakunnan ulkopuolelle).
 - Lukiolaiset lähtevät, ammattikoulutetut jäävät.
- **Yleisimmät syyt jäädä nykyiseen asuinkuntaan** olivat **perhe- ja ystäväverkostot, halu pysyä seudulla ("kotiseuturakkaus") ja työelämään liittyvät syyt.**
- **Yleisimmät syyt muuttaa pois Etelä-Pohjanmaalta** olivat **opintoihin liittyvät syyt, työelämään liittyvät syyt sekä halu lähteä maailmalle.**
- Noin puolet sekä lukiolaisista että ammattioppilaitosten opiskelijoista toivoi asuvansa 10 vuoden kuluttua kaupungin reuna-alueella tai kaupungin läheisellä maaseudulla.
- Nykyisellä asuinseudulla tuntui olevan 2. asteen oppilaitosten opiskelijoiden mielestä myös parantamisen tarvetta. Ongelmia koettiin olevan avoimuudessa monenlaisille ihmisryhmille ja vaikutteille sekä uusien ystävien saannissa. Havainto on tärkeä – etenkin kun samoilla tekijöillä on vastausten perusteella huomattava merkitys tulevan asuinseudun valinnassa.
- Sekä Etelä-Pohjanmaan kaupunki- että maaseutualueiden kasvuun ja menestymiseen tulevaisuudessa uskovien osuudet olivat suurempia kuin näihin ei-uskovien.

Potentiaaliset maallemuuttajat: maakunta- ja maaseutukytkös

- **Valtaosalla** sekä potentiaalisista vakituisista asukkaista että potentiaalisista vapaa-ajan asukkaista oli joko itsellään tai mahdollisen puolisonsa kautta **kytköksiä maakuntaan, johon oli harkinnut muuttavansa**. Etelä-Pohjanmaata muuttokohteena harkinneilla osuudet olivat vielä korkeampia kuin niillä, jotka eivät olleet harkinneet Etelä-Pohjanmaata.
- **Lähes kaikilla** potentiaalisilla maallemuuttajilla oli ainakin joku **maaseutukytkös**.

Potentiaaliset maallemuuttajat: asuinseudun ja asumismuodon valintaan vaikuttavat tekijät maallemuuton toteuttamisessa

- **Asumiseen ja asuinympäristöön liittyvät syyt** olivat tärkeimpiä niin potentiaalisille vakituisille asukkailla kuin potentiaalisille vapaa-ajan asukkailla koko aineiston (koko maa) osalta (tekijä, joka oli useimmin 3 tärkeimmän tekijän joukossa maallemuuton toteuttamista pohdittaessa).
- **Etelä-Pohjanmaata muuttokohteena harkinneille** asumiseen ja asuinympäristöön liittyvät syyt olivat tärkeimpiä potentiaalisille vakituisille asukkailla, mutta **perhe- ja ystäväverkostoihin liittyvät syyt** nousivat useimmin mainituksi **potentiaalisilla vapaa-ajan asukkailla**.
- **Mahdollisen maallemuuton yhteydessä asumiselta etsitään lisää omaa tilaa ja rauhaa:** sekä potentiaalisilla vakituisilla asukkailla että potentiaalisilla vapaa-ajan asukkailla asuntotyyppinä erillistaloa, omakotitaloa tai mökkiä ensisijaisesti etsivät olivat ylivoimaisena enemmistönä (kun taas nykyisen vakituisen asunnon asuntotyyppinä selkeästi yleisimpänä oli luhti- tai kerrostalo).

Potentiaallinen maallemuuttaja: vakituinen ja/vai monipaikkainen asukas?

- Potentiaalisista maalle vakituisiksi asukkaiksi muuttavista (tämä todennäköisempää kuin muutto vapaa-ajan asukkaaksi) kaupunkilaisista varsin suuri osa (noin 4/10) arvioi monipaikkaisen elämisen sekä kaupunkimaisessa että maaseutumaisessa ympäristössä vähintään melko todennäköisenä vaihtoehtona 5 vuoden kuluttua.
- Vapaa-ajan asunnon omistavista potentiaalisista maalle vakituisiksi asukkaiksi muuttavista lähes kaksi kolmasosaa oli kiinnostunut tai mahdollisesti kiinnostunut muuttamaan vapaa-ajan asuntonsa vakituisiksi asunnoksi.

3. KOONTIA/POHDINTAA

Koontia/pohdintaa (1/4)

- Vakituisen väestön muuttotilastot osoittavat, että Etelä-Pohjanmaalta lähtee selvästi enemmän nuoria kuin sinne tulee.
- Etelä-Pohjanmaan vakituinen väestö vähenee, mutta kehityskuva on erilainen vapaa-ajan väestön kohdalla.

Koontia/pohdintaa (2/4)

- Maaseudun ns. perinteiset ja aiemmin todetut valttikortit – esim. luonnon läheisyys sekä asumisen ja elämisen rauha – nousevat vahvasti esille myös meidän tuloksissamme asuinseudun valintaan vaikuttavina tekijöinä maalle- ja Etelä-Pohjanmaalle muutossa (kuten myös Etelä-Pohjanmaan asuinseudun vahvuuksina).
- Valttikortteja pitää kuitenkin osata myydä, sillä Suomi ja sen maaseutu on esim. hienoa luontoa pullollaan.
- Pelkät perinteiset valttikortit eivät riitä, vaan monet elämisen reunaehdot (sis. elämäntilanne) ja arvostukset määrittävät sitä, minne muutetaan, mistä muutetaan ja minne jäädään. Muuttajien profilointi on tärkeää.

Koontia/pohdintaa (3/4)

- Monipaikkaisuus – joka on edelleen vahvistunut – hämärtää kaupunkilaisuuden ja maalaisuuden rajaa entisestään.
- Mikäli monipaikkaisuus nähdään mahdollisuutena ja esim. vapaa-ajan asukkaita halutaan alueelle, sitä olisi hyvä tuoda näkyväksi alue- ja paikallistasolla.
- Vapaa-ajan ja monipaikkaiset asukkaat eivät ole yksi homogeeninen ryhmä, vaan he poikkeavat keskenään mm. vallitsevan elämäntilanteensa, vapaa-ajan asunnon käyttöasteen tai oman asukas- ja kehittäjäroolinsa perusteella.
- Kunnassa vallitsevien monipaikkaisuuden muotojen tunnistaminen ja monipaikkaisten ihmisten profilointi tuottaa arvokasta tietoa monipaikkaisuuden edistämiseksi ja siihen liittyvien hyödyntämättömien mahdollisuuksien tunnistamiseksi (huomioitava myös, että on muitakin monipaikkaisia asukasryhmiä kuin vapaa-ajan asukkaat).

Koontia/pohdintaa (4/4)

- Etelä-Pohjanmaalla korostuvat ystävä-, perhe- ja sukulaissidokset veto- ja pitovoimatekijöinä. Paluumuuttajien osuus tulomuuttajista on huomattavan korkea.
- Maakunnasta lähteneiden houkuttelemiseksi takaisinmuuttoon em. havainto on kannustava, muttei välttämättä yksin mahdollista tai laukaise paluumuuttoa. Ovatko juuret tulevaisuudessa yhtä vahvat väestökehityksen myötä? Ystävä-, perhe- ja sukulaissidosten ohella myös muiden juurien luominen ja vahvistaminen alueelle on tärkeää.
- Esim. Etelä-Pohjanmaalla nyt asuville tai aiemmin asuneille opiskelijoille työharjoittelupaikkojen tai muun "liiman" tarjoaminen on yksi keino pito- ja vetovoiman lisäämiseksi. Nuorissa on tulevaisuus!

LANDERMIA

Olli Voutilainen, Kirsi Korhonen, Toivo Muilu & Hilikka Vihinen 2023
Luonnonvarakeskus (Luke)

